

שלום. אגרת אחרונה לעונה נפלאה.

הפעם – 11.7.14 - לפני סיכום העונה נדדנו לכפר ורדים לשני מפגשים עם אנשי המקום. (אגב את השם לסיור נתנה אילת בר מאיר). הסיור הזה לא היה בתכנית השנתית, אבל מכיוון שאת הסיור שתכננו לסוף יוני לא יכולנו לקיים, הגענו לפתרון הזה בתוך יולי. זה היה סיור רב משתתפים – 39.

משפחת מצליח שרה וחיים – רחוב אורן 16 - טלפון 9572526-04.

נכנסנו לבית שהוא גלריה. כל הקירות מכוסים בציורי שמן, עם צבעוניות עזה, בצפיפות רבה. ביניהם נמצאת גם כוננית עם מיטב הספרות מ"ארון הספרים היהודיים". מראה לא שגרתי, מפתיע, מעניין. הציורים כולם, קשורים לדת, חיים עוסק בתורת הסוד והוא מצייר נושאים ומשפטים קבליים. הוא חוזר בתשובה, לבוש כחסיד ("כמו הבעש"ט"). לשעבר סרן באג"ם 8200, בוגר אוניברסיטת תל-אביב. בית ציוני מבאר טוביה, משפחה ששכלה שניים מבניה – הסבא בתש"ח ודוד שנהרג במארב בנחל עוז. משפחת מצליח הם מראשוני המתישבים בכפר ורדים, בשנת 1986 הם היו בקשר עם סטף ורטהיימר שהזמין אותם לכפר. הם לא מרגישים זרות בישוב, זהו מקומם, הילדים לומדים בכרמיאל. בשלב מסוים הם עברו לצפת, שם חיים השתייך לחצר "בעלז" החרדית. הוא פרש וחזר לכפר ורדים. שרה היא בוגרת "שנקר" ומלמדת אומנות בצפת. היא המפרנסת היחידה בבית. הם חיים בצניעות. חיים לא מכר אף ציור שצייר. לזוג יש 9 ילדים. בנים בוגרים, 3 בצבא והרביעי מתגייס בקרוב, הבנות צעירות ונמצאות בבית.

המפגש עם חיים היה לא פחות מפתיע מהבית ומראהו הפנימי – חיים חיכה לשקט בלי לומר מילה, הוא התחיל מתוך השקט בקריאת קטע גמרא. כולנו נשארנו מופתעים עם סימני שאלה, מה זה? העיניים של חיים דיברו לא פחות מהגוף שהיה כל הזמן בתנועה מצד לצד. הוא דיבר מהלב, דיבר כדי לחדור ולגעת, הוא שר וסיפר.

חיים התחיל כאמור בקריאת קטע מהגמרא (תלמוד בבלי, סדר זרעים, מסכת ברכות, פרק א' דף י'):
"דכתיב (תהילים פרק ק"ג) ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו אמר ליה בא וראה שלא כמידת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם מדת בשר ודם צר צורה על גבי הכותל ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעיים והקב"ה אינו כן צר צורה בתוך צורה ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעיים".
בהמשך חיים אמר כי הוא שואף להיות המכחול של הקב"ה על פי אותה מסכת שבה נאמר - **"והיינו דאמרה חנה (שמאל א' פרק ב') אין קדוש כה' כי אין בלתך ואין צור כאלהינו. מאי אין צור כאלהינו אין צייר כאלהינו"**. הפרשן כותב - אל תאמר צור אמור צייר - ואם אלוהים הוא הצייר אז חיים רוצה להיות המכחול שלו. חיים לא מאמין במזזה, והוא מתפלל לעזרת השם לפני כל ציור. לדבריו התבוננות פנימית מלמדת שהוא צריך לאפס את עצמו כדי לתת לאור להיכנס, לאפס את עצמו כדי לבקש מהאל להתקרב אליו. "מדרגת האדם" - רוצה לומר מותר האדם מן החי – היא הקדושה. חיים ביקש שנשים לב לחיבור שבין המילים: ציור – יוצר – צור. הוא שר לנו שיר שכתב על הקשר הזה.

בתשובה לשאלה של ניר ירקוני הפתיע אותנו חיים באמירה שהוא אינו שייך לאף חצר או זרם יהודי. כיהודי הוא בודד, ואפילו לבית הכנסת הוא אינו הולך. כדבריו "חי בסרט של עצמו". אבל את הלבוש החסידי הוא אינו נוטש, זאת הבטחה שהוא מקיים.

כאמור הוא לא מכר עד כה את תמונותיו, כולם נמצאים בביתו ואינם מוצגים במקום אחר. באשר לאפשרות של קניית תמונות התשובה הייתה מתחמקת. אבל, הבית פתוח לקבוצות.

משפחת אוליבר קאתי ואליעזר – רחוב דיסון 18 – נייד של אוליבר 0507270484.

החצר של משפחת אוליבר מספרת את הסיפור של בעליה. כניסה מטופחת עם טונברגיה מעל בריכת דגים ועם תנין צעצוע (כדי להפחיד את המבקרים, אוליבר קשר חוט לתנין, אותו הוא מושך ומקפיץ את התנין כשהמבקר בודק האם זהו תנין אמיתי). מהצד השני חדר העבודה של קאתי עם דלת וחלונות העשויים ממורג. ומעל משתרגת גפן עמוסה אשכולות לתפארת. בחצר בולט זית עתיק שהועתק לכאן במבצע יקר ויוצא דופן, זית שגזעו חלול וחור גדול בחזית הפונה אל הבית שם נבנה אמפי של מדרגות המאפשר גישה אל תוך הזית עצמו. בהמשך החצר עולם ומלואו של מתקנים עתיקים או משוחזרים, אמת מים, בעלי חיים ועוד. ישבנו מול הזית לשמוע את סיפורו, עם תקרובת של ענבי החצר ופיצוחים.

אליעזר המוכר יותר בשם אוליבר לא מספק מידע רב על עצמו. הוא איש עסקים חובקי עולם, יש לו חברה ("אור" איתורים וחילוץ) לחילוץ תרמילים ישראלים בכל העולם (אפשר להעביר ערב שלם על סיפורי החילוץ), הוא עובד דרך חברת הביטוח הראל (הראל 669). הוא אל"מ במילואים, גולני, עורב. בשנים האחרונות הוא למד קורס גידול זית אצל פרופ' מהדי בתל-חי. כמו כן למד קורס לשימור אתרים במדרשת עכו. לאחרונה כתב ספר בשם "ג'ומעה ואני סיפור מדברי". הספר יצא בקרוב לאור. זהו סיפור מרתק על קשר של עשרות שנים עם בדואי מאזור מצפה רמון, כאשר לאורך כל העלילה (הכול דברים שקרו במציאות) ישנו ייחוס בינו לבין חברו הבדואי, סביב השאלה "מי האדון בארץ?" (אפשר להעביר ערב שלם בסיפורים על ג'ומעה).

הזית של אוליבר – כאן צריך להבדיל בין הסיפור של העתקת העץ לבין הסיפור ההיסטורי שאוליבר בנה ביחד עם יגאל סלע. ההעתקה והעץ מרשימים, ההיסטוריה אינה מהכתובים (אבל למה לקלקל סיפור טוב, והוא אכן טוב, בגלל כמה עובדות ופרטים).

הכל התחיל בטיול שעשה הזוג אוליבר בכרמל ליד בסיס 137 בטירה, בשנת 2006 ("ואדי אל רומאני") כאן הם פגשו שני עצי זית עתיקים ומרשימים. קאתי התחברה אל אחד מהם שהיה רחב וחלול עם פתח שאיפשר כניסה אל חללו. כבר אז היא הביעה את רצונה שהעץ הזה יועבר אל ביתם. רצה הגורל ומקורות שרצו להגדיל את שטח המשאבות שלהם שם, הוציאו מכרז על העתקת שני העצים. למכרז הגיעו כמה אנשים "כבדים", ביניהם גם ניסים – בסטיונר מקיסריה. בסיכום, עבור סכום עצום זכו אוליבר וניסים מקיסריה בשני העצים. מבצע ההעתקה היה יקר בעצמו. היה צריך להכניס כלים כבדים ומנופים עצומים לשטח. את שני השורשים האופקיים הגדולים היה צריך לנתק, מהם נלקח חומר לבדיקת פחמן 14. הבדיקה העלתה כי גיל העץ הוא 2000 שנה +/- 50 שנה. למעשה העץ הועתק ללא שורשים. לדברי אוליבר הוא היה שטוח למטה כמו פרסת גמל. בחצר עצמה הועתק עץ הזית מהזן סורי / צורי הצידה כדי לפנות מקום מרכזי ל"זקן". זה הונף בזרת מנוף ונשתל בעומק של 20 ס"מ. כעבור זמן הוא החל לבלבל והיה ברור שהוא נקלט. ממש בתוך ההפגזות של מלחמת לבנון השנייה עשה אוליבר בעזרת איש מקצוע את האמפי הבנוי מאבן המשלים את הגישה לחור שבעץ. במהלך השנים מאז ההעתקה הפך העץ למקום עלייה לרגל ליהודים, נוצרים ודרוזים הבאים לכאן לבקש ברכה. גם ילדי הישוב וקבוצות באות לראות את העץ. סיפור ההעתקה ממשיך עם סיפורו של הזית "האח" שהועתק לקיסריה. זית זה נשתל על חול ים, וכל המים שקיבל פשוט חלחלו מהר לעומק, לכן העץ לא נקלט ומת. אוליבר התנדב לקחת אותו מניסים. העץ נוסר לפלטות שהפכו להיות שולחנות בבית משפחת אוליבר. היתר נחתך ושימש כאש בערה באח.

עד כאן סיפור ההעתקה. אבל לאוליבר יש גם סיפור היסטורי שבנה בעזרת יגאל סלע. ראשית הוא מגדיר את הזית כשייך לזן בשם ברניקי. זהו זן נדיר בארץ (כמאה פרטים) שנמצא במקומות מועטים. כל העצים הם זקנים מופלגים ונקראים בפי הערבים "זית רומי" (החורשה הקטנה מעל דיר חנא, פרטים בודדים בשפכי הנחלים מהכרמל אל מישור חוף הכרמל ועוד). לדברי אוליבר זהו זן שהובא לארץ על ידי הרומאים מצפון יוון. ועוד אוליבר חוגג לזית יום הולדת 2048. לדבריו הוא נשתל בכרמל בשנת 34 לפנה"ס.

באשר להיסטוריה – אחרי כיבוש הארץ על ידי הרומאים, נוצר מצב שבו היו הרבה פיות להאכיל ואילו הארץ שהייתה תחת כיבוש זר לא נתנה את מלוא יכולה. הרומאים הביאו אגרונומים ובעקבות זאת יובאו זנים של תאנים מתורכיה וזיתים מצפון יוון. הם ניטעו בבוסתנים בעיקר בשפכי 22 הוואדיות היורדים מהכרמל, קרוב לקיסריה, שם היו מי תהום גבוהים ואדמת סחף פורייה. עם השנים נעזבו הבוסתנים. מה ששרד שרד. התאנים מתו ונשארו בני נינים שלהם. כך גם הרימונים. אבל הזיתים שרדו.

החקורה – כך קורא אוליבר לחצר שלו. חקורה היא חצר אחורית במשק אוטרקי. חצר בה גרו כמה משפחות אריסים. חצר שסיפקה את הצרכים של המזון, הכלים, האפייה, בעלי החיים וכל מה שהיה נחוץ למשק החקלאי בימי ההתיישבות של מושבות העלייה הראשונה. את החצר של אוליבר חוצה אמת מים. היא מוקפת חומת אבן. יש בה כלים חקלאיים, חלקם משוחזרים. ישנה משקולת עצומה של בית בד ושחזור של בית בד. יש בחצר "תחנת כוח" – גלגל כפות המונע בעזרת מים. מעל הבריכה עם צמחי המים עומדת חסידה (פסל). קצת הצידה משם יש פינה להכנת בשר "על האש". (תנור ומתקן לצליית כבש). עוד הצידה נמצאים כמה שולחנות ושלט – "הפרלמנט". כאן כל כמה שבועות מתכנס הפרלמנט של כפר ורדים עם אורחים ומוזמנים חיצוניים. כאן מתלהטות הרוחות בוויכוחים נוקבים. מצידה השני של הבריכה עם החסידה יש פינת ישיבה מוסתרת – זולה קטנה. במפלס התחתון יש בית עץ של עילאי הבן, יקב יין (שכבר שתינו מפירותיו בסוירים קודמים) ופינת חי מושקעת עם עצי פרי. שביל יורד למטה אל גבול שמורת הטבע של נחל יחיעם עליון. על גבול השמורה שם אוליבר מתקן להשקיית חיות הבר, בעיקר חזירים. אוליבר גם פרץ דרך לנחל יחיעם עליון (יש שילוט).

עמדנו בחצר בתצפית אל החורש הירוק של נחל יחיעם. כאן ניתן לראות גם את ה"מוקעתה" - המתחם של סטף ורטהיימר בפי תושבי כפר ורדים. זהו מתחם גדול – 9 מגרשים מתוכם חמישה מגרשים שנקנו כדי שלא יוסתר הנוף. במתחם יש 3 בתים. הראשון נועד למגורים. יש לו אגף תחתון שנועד למגורי צוות. השני הוא בית ספריה על תולדות התעשייה בישראל. השלישי הוא בית אירוח לאורחים חשובים מחו"ל. המתחם לא היה אף פעם בשימוש. במשך שנים היו מסביבו שומרים עם נשק שמנעו בעיקר את כניסתה של יעל – אשתו השנייה של סטף.

סיכום

הפעם הלכנו בעקבות המלצתו של מנחם שני לזולה של **ריאד סבאג'** ממעיליה (נייד – 0525530026). ריאד מוכר לנו מבית הבד החדש במעיליה שהיה ממוקם באזור התעשייה ליד עאסי סנטר. היום נמצא במקום מפעל ליצור עארק בשם "מצדה". הזולה של ריאד נמצאת מדרום לכביש הראשי נהריה – מעלות מאחורי אולמי אל-רביע. זהו בוסתן גדול עם "עזבה" ומשטח בטון עבור שולחנות וכסאות בצד.

נגה בירכה על השנה הנפלאה. הרמנו כוסית שיכר רימונים של "שיקוי געתון" שהביא גדעון אדר. התנפלו על התקרובת הטעימה והמגוונת שהבאנו. ושמענו מגדעון סיכום על מה שנעשה במהלך השנה.

תודה למארגנים. תודה לחיים מצליח. תודה לאליעזר אוליבר. תודה לריאד סבאג'. היה סיור טוב.